

Tutkimusperustainen terveyden edistäminen

Elina Sillanpää, Terveyden edistämisen apulaisprofessori (JYU+HYVAKS), Akatemiattutkija

GenActive-tutkimusryhmä tutkii elintapojen ja perimän vaikutusta kansansairauksiin ja biologiseen vanhenemiseen.

Ryhmän erityisosaamista ovat geneettisesti kontrolloidut tutkimusasetelmat sekä perimän ja ympäristön vuorovaikutusta säätelevien mekanismien tuntemus ja mallintaminen.

Tutkijatohtorit: Tiina Föhr, Laura Joensuu, Suvi Ravi ja Kaisa Koivunen
Väitöskirjatutkijat: Anna Kankaanpää, Päivi Herranen, Niko Tynkkynen, Annika Opperbeck ja Elina Vettenterä
sekä yliopistonlehtori Katja Waller, data-analyytikko Teemu Palviainen ja AI asiantuntija Ilkka Rautiainen

#GenActive

@elinasillanpaa

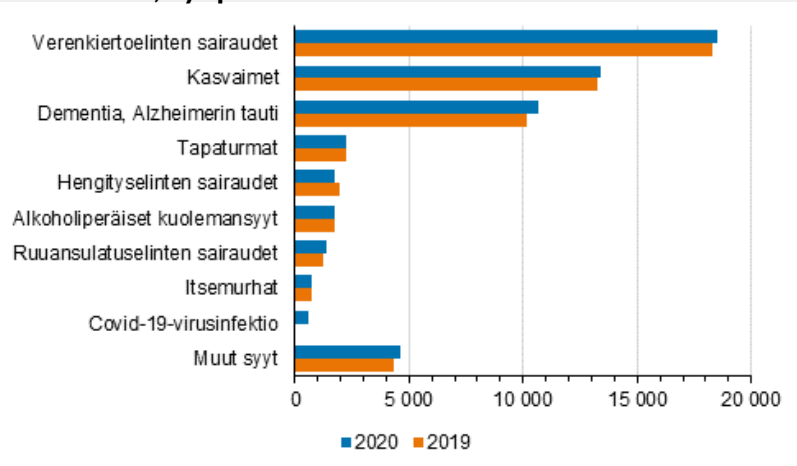
ACADEMY
OF FINLAND

JUHO VAINION SÄÄTIÖ

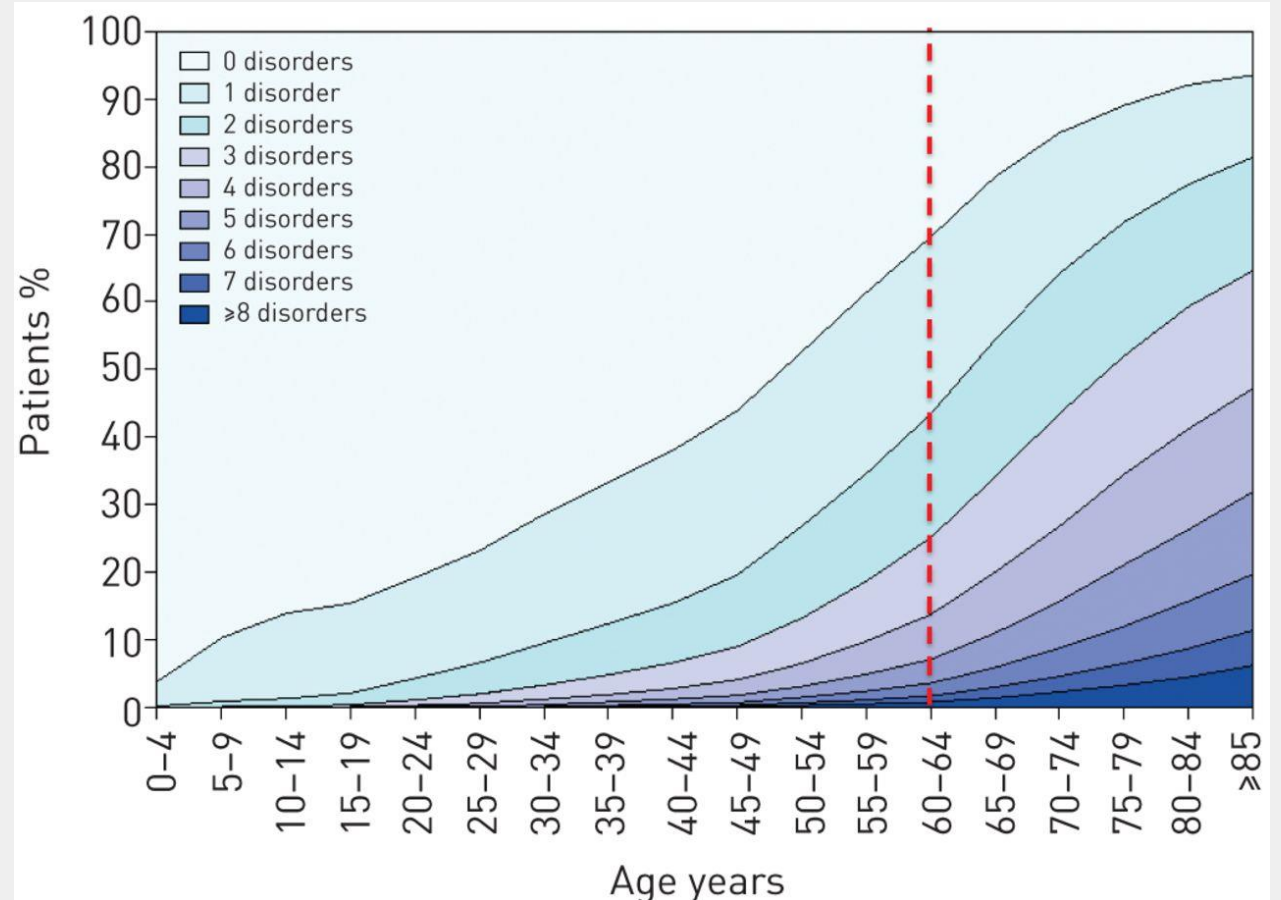
Sairastavuus keskittyy iäkkäisiin ikäluokkiin ja erityisesti monisairastavuus kuormittaa terveyspalveluita

60% suomalaisista kuolee sydän- ja verenkiertoelimistön sairauksiin, syöpiin tai muistisairauksiin

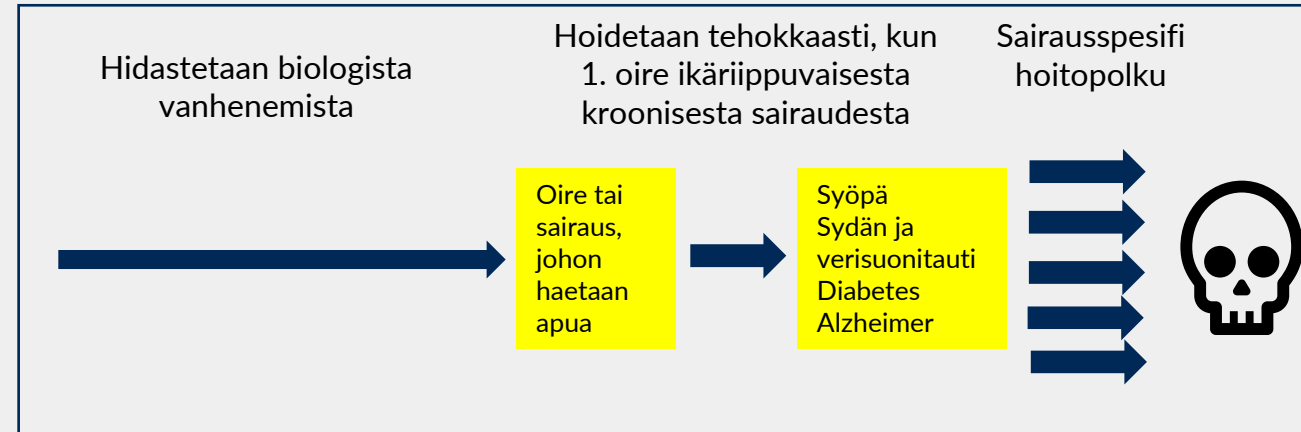
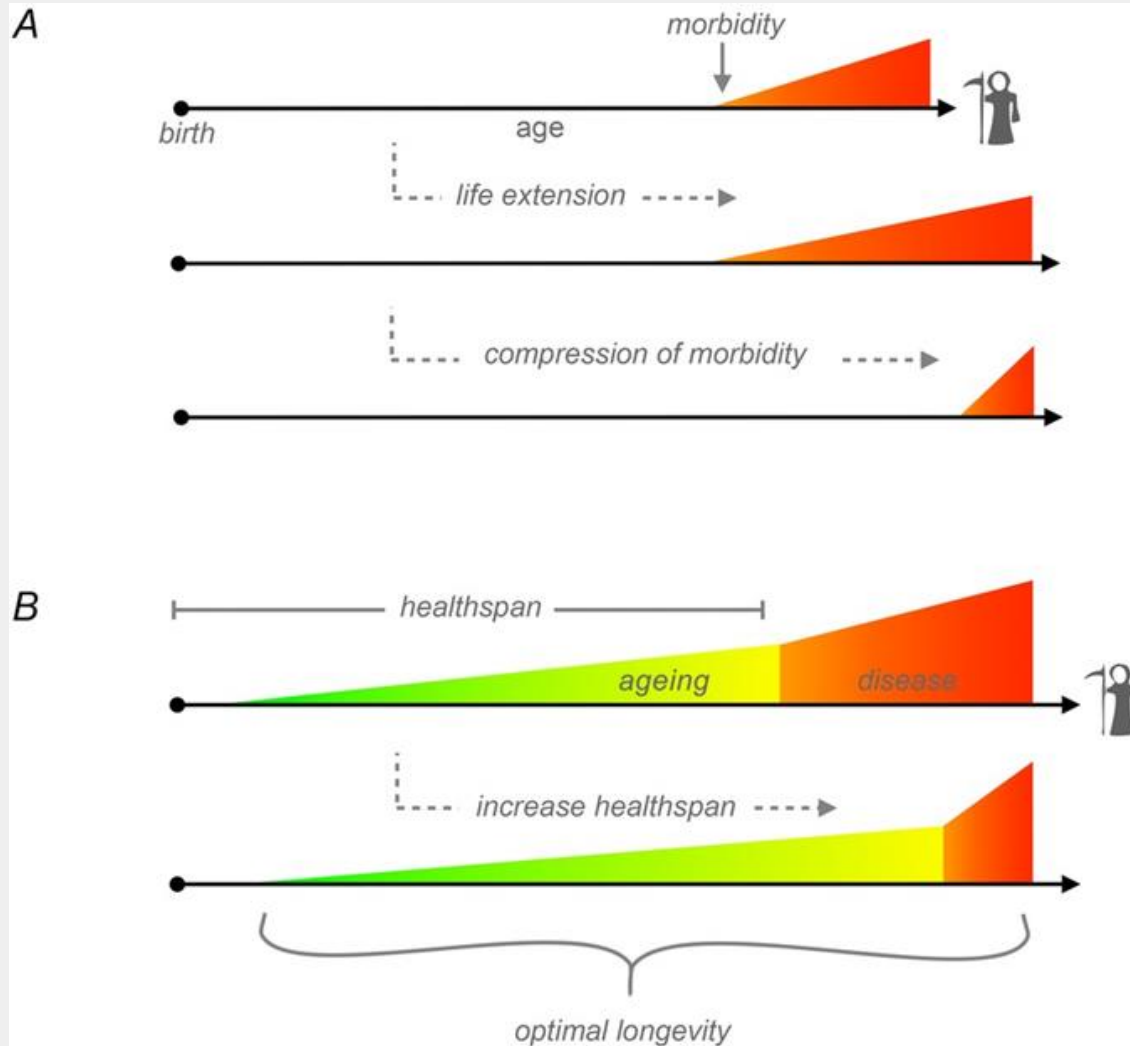
Sairauksien määrä	Todennäköisyys saada uusi krooninen sairaus
1	20%
2	23%
3	31%
4	51%

Esimerkissä todennäköisyydet laskettu yli 70-vuotiaille miehille

Kansansairauksien puhkeamista on viivästyttävä vanhempaan ikään

- Yleisimpien kansansairauksien taustalla ovat samat riskitekijät:
  - Tupakointi
  - Alkoholi ja muut päihteet
  - Epäterveellinen ravitsemus
  - Ylipaino
  - Riittämätön liikunta
  - Unihäiriöt ja liiallinen psyykinen stressi

Kansanterveystyön menestystarina – Pohjois-Karjala -projekti 1972-1997, Pekka Puska

1970-luvulla suomalaisten miesten sydäntautikuolleisuus oli suurinta maailmassa, nuoria miehiä kuoli paljon ja eliniän odote miehillä oli alle 65 vuotta. Pohjois-Karjalan läänin asukkailla oli muuta maata korkeampi sydän- ja verisuonitautikuolleisuus ja lyhyempi elinikä.

Vuoden 1972 jälkeen miehet ovat saaneet noin 13 ja naiset yli 10 lisäelinvuotta.

Menestyksen pilarit

- Tieteellisesti määritetyt riskitekijät
- Hallinnollinen muutos (terveyskeskusten perustaminen)
- Toteutus kaikilla julkisen toiminnan tasoilla
- Syntyi paikallinen, sosiaalinen ja aatteellinen liike, joka sitoutti asukkaat tavoitteisiin

"Ajattele lasta, hän kärsii tupakasta". Pohjois-Karjala-projektissa syntyi kollektiivinen käsitys kansanterveydestä massiivisen tiedotuskampanjan avulla. Kampanjaan osallistuivat kuntien lisäksi mm. valtio (lääkintöhallitus), järjestöt, oppilaitokset ja media.

Tutkijoiden listaamat suurimmat kansanterveysuhat 2023

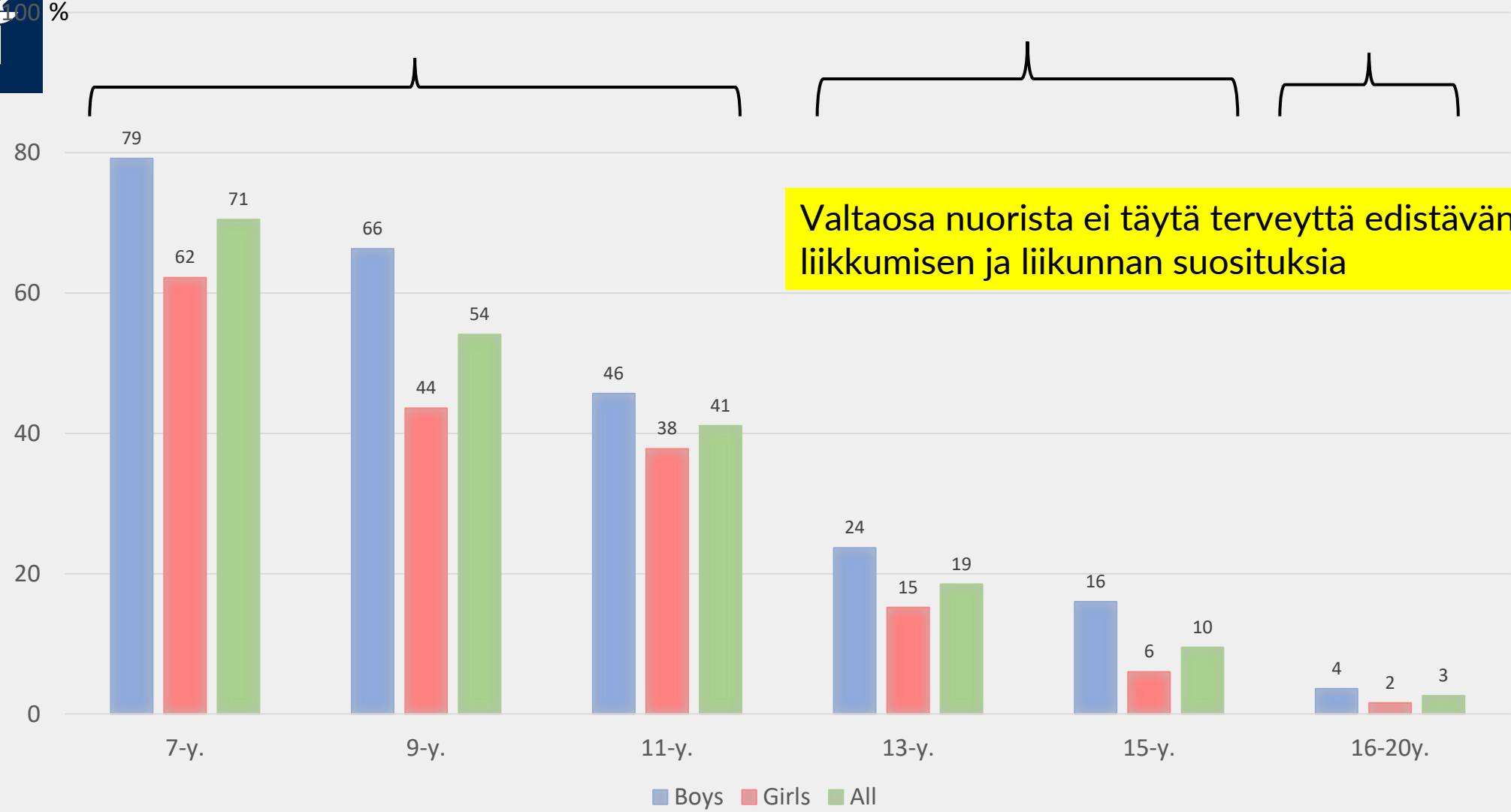

alakoulu

yläkoulu

toinen aste

Valtaosa nuorista ei täytä terveyttä edistävän liikunnan ja liikunnan suosituksia

Liikemissuosituksen saavuttavien lasten ja nuorten osuudet mitatusti, 7-15 v. perusopetus N=2555, 16-20 v. toinen aste N=936 (Kokko ym. 2019, Husu ym. 2019, Kokko ym. 2021, Husu ym. 2021)

Fyysisen toimintakyvyn
seurantajärjestelmä

Fyysisen toimintakyvyn kokonaistulos: Keski-Suomen hyvinvointialue

Totalt resultat för den fysiska funktionsförmågan: Mellersta Finlands välfärdsområde

Tulos ilmaisee prosenttiosuuden oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Laskennassa on huomioitu kaikki fyysisen toimintakyvyn osa-alueet. Lisätietoa fyysisen toimintakyvyn summaindikaattorista: <https://www.sotkanet.fi> (indikaattorit 5477 ja 5478).

Resultatet beskriver den procentuella andel av eleverna vars fysiska funktionsförmåga är på en nivå som eventuellt förbrukar eller inverkar skadligt på hälsan och välbefinnandet. Vid beräkningen har alla delområden av den fysiska funktionsförmågan beaktats. Mer information om summaindikatorn för den fysiska funktionsförmågan: <https://www.sotkanet.fi> (indikatorerna 5477 och 5478).

Luokka / Klass	Pojat / Pojkar	Tytöt / Flickor	Yhteensä / Totalt
5. luokka/5. klass	35.4 %	30.5 %	32.9 %
8. luokka/8. klass	37.1 %	38.9 %	37.9 %
molemmat luokat/båda klasserna	36.2 %	34.4 %	35.3 %

8. luokan oppilaista yli 35%:n fyysinen toimintakyky on niin heikko, että se mahdollisesti haittaa terveyttä ja hyvinvointia

Keski-Suomen hyvinvointialue
Mellersta Finlands välfärdsområde

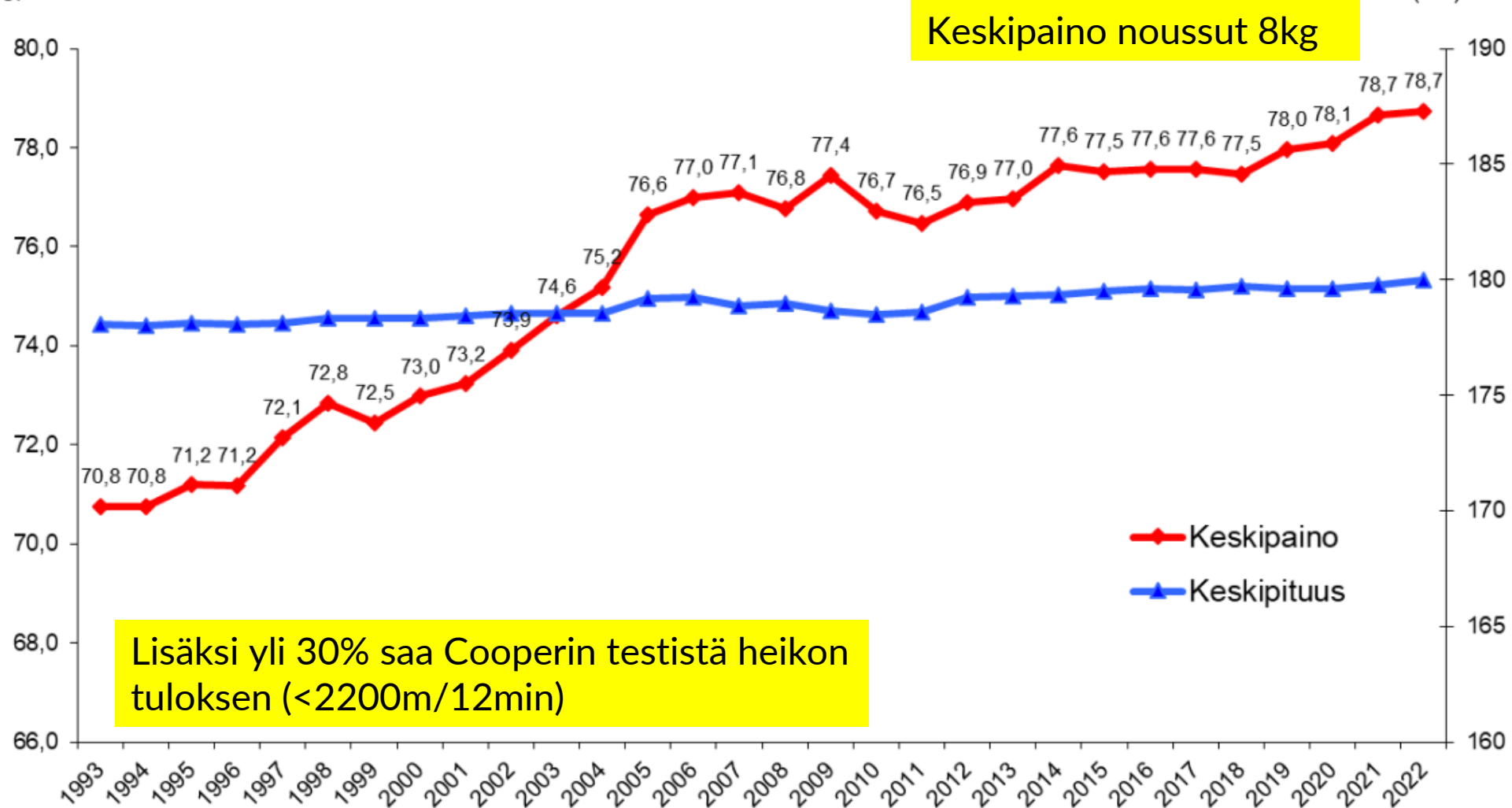
OKM:n rahoittamaa MOVE-seurantajärjestelmää kehitetään ja koordinoidaan Liikuntatieteellisessä tiedekunnassa

Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten pituus ja paino vuosina 1993-2022

KEHONPAINO
(kg)

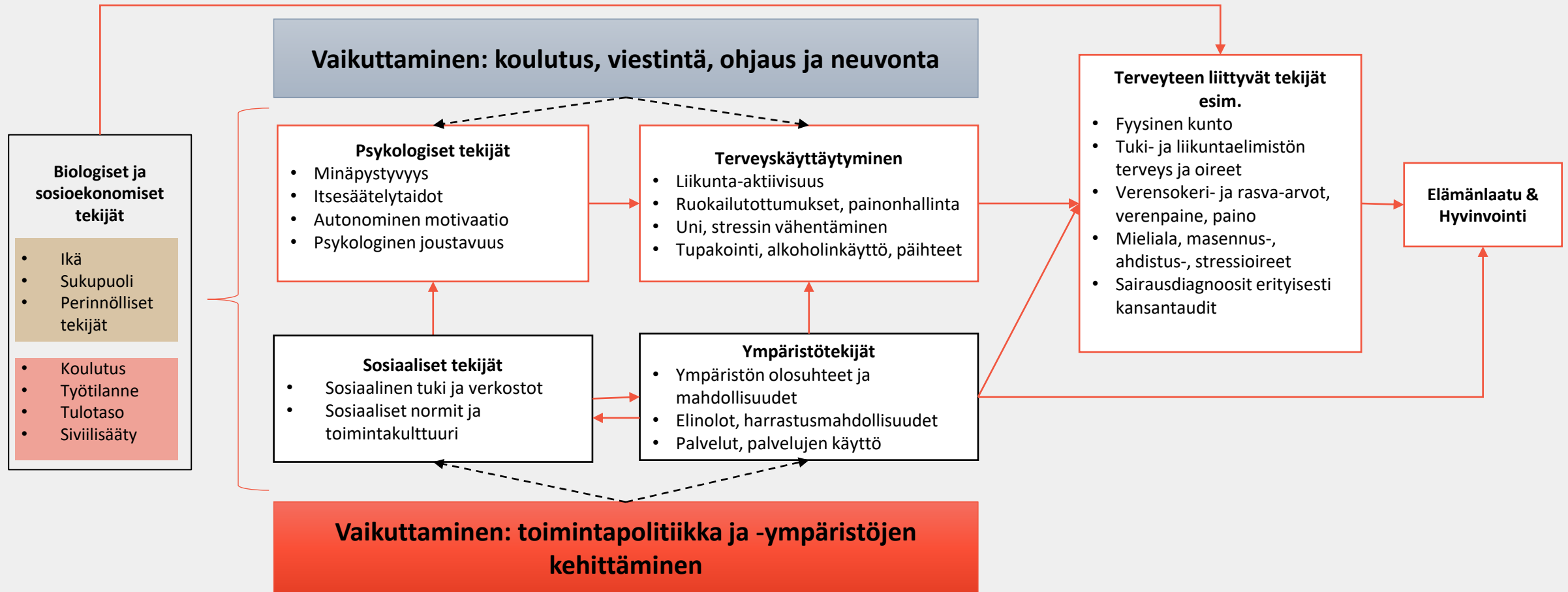
KEHONPITUUS
(cm)

Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen eri tasoilla vaatii laajaa tietopohjaa ja yhteistyötä

Verkko-osoite:
jyu.fi/tetk

Julkaisutoiminta

*Terveyden edistämisen
tutkimuskeskuksen julkaisusarja*

*Julkaisuja 2017-21 yht. 119,
joista vertaisarvioituja 102,
lopun mm. ammatti/
koulutusjulkaisuja*

Kansainvälisiä tutkimusverkostoja

International Union for
Health Promotion and
education (IUHPE)

Nordic Health Promotion
Research Network
(NHPRN)

Health Behaviour in
School-aged Children
(HBSC) study

Sports Club for Health
(SCforH) network

*Lasten, nuorten ja
aikuisten terveys,
hyvinvointi ja
terveyskäyttäytyminen*

*Koulun terveystieto ja siihen
liittyvä opettajakoulutus*

Henkilöstö

*terveyskasvatus
(terveyden
edistäminen)
oppiaineen tutkimus-
ja opetushenkilökunta
sekä opiskelijat*

*Toimintaympäristö-
ja yhteisölähtöinen
terveyden edistäminen*

*Elintapojen
terveysvaikutukset ja
elämäntapamuutoksen
ohjaustutkimus*

Tutkimusjulkaisuja mm.

Health Promotion International

Scan J of Publ Health

Journal of Adolescent Health

British Journal of Sports Medicine

*Journal of Physical Activity and
Health*

Patient education and counseling

Learning and instruction

*Medicine & Science in Sport &
Exercise*

eLife

Kasvatus

*Sosiaalilääketieteellinen
aikakauslehti*

Duodecim

Terveyden edistämisen tutkimuskeskus

- Perustettu 2002
- Jyväskylän yliopistoon kuuluva yksikkö, joka toimii liikuntatieteellisessä tiedekunnassa
- tarkoituksena tuottaa terveyden ja liikunnan edistämisen tietopohjaa, arviointimenetelmiä ja toimintamalleja